

Er referens
152-643/2016
Datum
2016-06-22
Vår referens
SJ

KF/KS kansli
Stadshuset
105 35 STOCKHOLM

Remissvar

Rapport om utveckling av hemtjänst (Dnr: 152-643/2016)

Vårdföretagarna har beretts tillfälle att lämna remissvar över Rapport om utveckling av hemtjänst och vill med anledning av detta framföra följande.

Sammanfattande kommentar

Vårdföretagarna delar Stockholm stads ambition att öka de äldres inflytande över omsorgen men anser att delar av förslagen i rapporten riskerar att få motsatt effekt då de försämrar privata utförarens villkor och äventyrar framförallt mindre hemtjänstföretags överlevnad.

För att värna de framgångar som rapporten lyfter fram att Lagen om valfrihet (LOV) har haft menar Vårdföretagarna att staden måste ha en dialog med sina privata utförare och i den forma hur det framtida förfrågningsunderlaget bör se ut. Det är bara på så sätt kraven kan bli rimliga, relevanta och uppföljningsbara och bidra till en god hemtjänst för stadens äldre.

Inledning

Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare. Vårdföretagarna har cirka 2000 medlemsföretag med över 100 000 årsanställda. Medlemmarna spänner över alla typer av företagsformer, från riskkapitalägda företag till ett 40-tal idéburna eller ideella aktörer.

De flesta privata vård- och omsorgsgivare är små. 93 procent av branschens drygt 12 000 vård- och omsorgsföretag har färre än 20 anställda. Cirka 230 av Vårdföretagarnas medlemsföretag är verksamma inom äldreomsorgen. Tillsammans har de cirka 27 000 årsanställda.

I Stockholms stad utgör de privata hemtjänstutförarna drygt 65 procent av stadens hemtjänst. Stadens villkor för hemtjänstutförare är därmed viktiga för många av Vårdföretagarnas medlemmar. Vi vill lämna följande synpunkter på förslagen i Rapport om utveckling av hemtjänst.

Synpunkter

Bedömning av behov, beställning och utförande av insatser inom hemtjänsten

I tjänsteutlåtandet med Dnr 350-187/2016 (hädanefter tjänsteutlåtandet) beskrivs Äldreförvaltningens synpunkter och förslag. Avsnittet "Bedömning av behov, beställning och utförande av insatser inom hemtjänsten" beskriver Äldreförvaltningens ambition om att utformningen av beviljade insatser överläts till utföraren och den enskilde att komma överens om. Det ökar den enskilda individens inflytande över omsorgen. Den ambitionen delar Vårdföretagarna.

I samma avsnitt beskrivs Äldreförvaltningens önskemål om att hemtjänsten organiseras i mindre enheter som möjliggör överblickbar schemaläggning. Vårdföretagarna menar att det är eftersträvänsvärt att ha en god personalkontinuitet. Men vi anser att det bör vara upp till varje enskild hemtjänstutförare att organisera sig på bästa sätt och planera sin schemaläggning utifrån hemtjänsttagarnas behov. En central styrning av detta riskerar att få motsatt effekt.

Förändringar av ersättningssystem och rapporter

I tjänsteutlåtandet föreslår Äldreförvaltningen att ingen ersättning ges för avböjda hemtjänstbesök. Istället föreslås timersättningen för dagtid justeras upp med 2.0 procent, utöver eventuella andra justeringar från och med den 1 januari 2017. Vårdföretagarna är kritiska till detta förslag.

Vårdföretagarna konstaterar att det ligger i sakens natur när det handlar om äldre, sjuka personer att en viss variation i dagsbehovet plötsligt uppstår och efterföljande avbokningar sker, ibland så sent som i dörren hos hemtjänsttagaren. Oavsett hur bra planering hemtjänstutföraren och hemtjänstmottagaren har så går inte alla avbokningar att förutse.

Avbokningar i sista stund är en kostnad för de hemtjänstutförare som betalar lön till hemtjänstpersonalen även i de fall ett hemtjänstbesök avbokas sent. Vårdföretagarna är mycket tveksamma till att justeringen om 2,0 procent ersätter denna kostnad. Större hemtjänstföretag vittnar om att avböjda besök står för en större andel än 2.0 procent av intäkterna och vi ställer oss därför frågande till hur staden har landat i en kompensation om 2.0 procent? Dock drabbas inte de hemtjänstutförare som enbart ersätter sin personal i relation till registrerad och utförd tid hos hemtjänstmottagaren av de ökande kostnaderna. Det är högst tveksamt om detta är ett system som staden bör gynna.

Vidare föreslås att hanteringen av överskriden tid över 110 % förändras. I "Rapport om utveckling av hemtjänsten" (s 21) framkommer att överskriden tid idag hanteras olika i beställar- och utförarenheterna över staden. Vårdföretagarna anser att det är bra att hanteringen med förslaget blir lika över staden. Principen att den överskridna tiden ska hanteras i anslutning till när den uppstår, är likaledes bra. Vi vill dock understryka vikten av att säkerställa att övergången till den nya hanteringen blir så smidig som möjligt för alla utförare. Övergångens detaljer kan med fördel tas fram i dialog med privata utförare.

Tekniska förändringar gällande val av teknik för positionering och inloggning

Äldreförvaltningen föreslår att staden går över till NFC som positioneringssystem inom hemtjänsten. Vårdföretagarna avstyrker detta förslag.

För det första, NFC systemet mäter först tiden för hemtjänstbesöket när personalen kommer *innanför* dörren hos hemtjänstmottagaren. Vårdföretagarna anser att hemtjänstutförarna bör få ersättning för kringtid som är direkt knuten till insatsen hos hemtjänstmottagaren så som samverkan med myndigheter, vårdcentral och mellan personalgrupper (t.ex. dag och natt personal). Detsamma gäller ersättning för dokumentation. Vårdföretagarna menar att införandet av NFC systemet riskerar att i än mindre grad än idag ge ersättning för den så viktiga kringtiden, till exempel sköts dokumentationen idag ofta utanför hemtjänstmottagaren. Om detta måste ske innanför hemtjänstmottagarens dörr innebär det med stor sannolikhet minskad tid för själva insatsen hos brukaren, dessutom med största sannolikhet ett stressmoment för hemtjänstmottagaren när medarbetaren tvingas hålla på med mobiltelefonen istället för att fokusera på hemtjänstmottagaren.

För det andra, Vårdföretagarna anser att det i ett LOV system är av största vikt att stadens egen-regi och privata utförare behandlas lika. Vårdföretagarna ifrågasätter om denna princip om likabehandling efterföljs när Äldreförvaltningen föreslår att kostnader för att ersätta de kommunala utförarnas mobiltelefoner vid införandet av NFC-taggar omhändertas, men inte kostnader för privata utförares behov av nya telefoner. De privata utförarna ska stå för dessa kostnader själva menar Äldreförvaltningen. Det handlar inte om ringa kostnader. I "Rapport om utveckling av hemtjänst" framkommer att bytet av kommunala utförares mobiltelefoner uppskattas till 2,6 mnkr. Mot bakgrund av att privata utförare utgör drygt 65 procent av stadens hemtjänst uppskattas kostnaden för byte av privata utförares mobiltelefoner till 4,8 mnkr totalt. Vårdföretagarna menar att om staden trots allt beslutar om ett byte av teknik för positionering som gäller alla måste Stockholm stad i egenskap av huvudman stå för samtliga kostnader för teknikbytet, inklusive byte av mobiltelefoner för alla utförare.

Val av upphandlingsform för hemtjänst

I tjänsteutlåtandet konstateras att Lagen om Valfrihet (LOV) har positiva konsekvenser när det gäller möjligheter att skapa god kvalitet, utbud och kontinuitet för brukarna. Vårdföretagarna instämmer i detta konstaterande.

Tjänsteutlåtandet pekar på att det är viktigt att kunna utestänga oseriösa aktörer som brister i utförandet i ett LOV-system, den uppfattningen delar Vårdföretagarna. Vårdföretagarna menar dock att det inte är LOV-upphandlingen i sig som är problemet utan att det handlar om hur kraven som ställs på leverantörerna utformas. De behöver vara rimliga, relevanta och uppföljningsbara. Det är bara då det går att utestänga den som inte lever upp till kvaliteten.

I tjänsteutlåtandet går att läsa att det i kommande upphandlingar ska ställas krav på att hemtjänstutförare, eller nyckelpersoner i företagen, ska ha erfarenhet av äldreomsorg. Vårdföretagarna anser att det är rimligt att ställa krav på erfarenhet av äldreomsorg eller närliggande verksamheter som kan bedömas på motsvarande sätt. Dock anser Vårdföretagarna att det behövs en diskussion om vilka som avses i begreppen "utförare" och "nyckelpersoner". Handlar det om Vd? Någon i ledningsgruppen eller om verksamhetschefen? Är det tillräckligt om personalen i det lilla företagen har erfarenhet av hemtjänst?

Referensprövningen som Äldreförvaltningen föreslår är bra. Självklart ska inte den utförare som inte uppfyllt kraven i en stadsdel få starta ny verksamhet i en annan

stadsdel. Men det är viktigt att referensprövningen inte utformas på ett sådant sätt att den hindrar framväxten av nya hemtjänstutförare. Till exempel när en medarbetare i äldreomsorgen väljer att ta steget att starta ett hemtjänstföretag, hur ska referensprövningen då se ut?

Utöver kraven på erfarenhet och referenser listats i tjänsteutlåtandet ett antal vägledande principer som ska gälla i framtagandet av ett nytt förfrågningsunderlag. Vårdföretagarna ser med oro på en del av dessa principer:

Utföraren ska tillhandahålla arbetskläder (1) och Utförarens personal ska ha tillgång till lokal med möjlighet till omklädning (2):

Vårdföretagarna ser här en stor risk för att mindre hemtjänstföretag inte har möjlighet att leva upp till dessa principer, särskilt den andra principen. Risken är betydande att de behöver lägga ner sin verksamhet. Det drabbar i första hand alla hemtjänstmottagare som valt ett mindre hemtjänstföretag och som skulle tvingas vända sig till någon annan. Det får också konsekvenser för mångfalden av utförare av hemtjänst, till exempel färre utförare med särskilda språkkompetenser.

Vårdföretagarna menar att staden självklart ska anamma de föreskrifter och rekommendationer som finns avseende arbetskläder men avråder staden från att ställa andra krav än så.

Angående den hygienföreskrift som Socialstyrelsen gett ut så kommer den, enligt uppgifter från Socialstyrelsen, inom kort att förtydligas med rekommendationer om vad arbetsgivaren ska tillhandahålla, bekosta, m.m. Vårdföretagarna menar att staden bör avvakta detta förtydligande.

I Högsta Förvaltningsdomstolen (HFD) den 13 juni avkunnades en dom i målet avseende Malmö stad och frågan om huruvida arbetsgivaren ska tillhandahålla (bekosta) arbetskläder. HFD biföll överklagandet med upphävande av kammarrättens dom och fastställde därmed förvaltningsrättens dom med innebörden att varken arbetsmiljölagen eller dess föreskrifter uttryckligen reglerar arbetsgivarens ansvar för arbetskläder annat än avseende skyddsutrustning. Det saknas alltså i dagsläget stöd för att arbetsgivaren ska bekosta arbetskläder. Arbetsgivaren kan således inte föreläggas med stöd av Arbetsmiljöverkets lagstiftning, att köpa och tvätta arbetskläder i syfte att förebygga smittspridning när det gäller hemtjänsten.

Angående den vägledande principen om tillgång till lokal med möjlighet till omklädning (2) så anser Vårdföretagarna inte att detta är ett rimligt krav att ställa på hemtjänstutförare och avråder därför staden från att införa det. Ett krav på omklädningsrum riskerar att bli omöjligt att uppfylla, framförallt för de mindre företagen.

För det första, det är svårt att hitta adekvata lokaler, och med geografiskt rätt placering, med tanke på den allmänna lokalbrist som råder i Stockholm. För det andra, det framkommer inte hur ersättningsnivån från staden skulle förändras vid införandet av detta krav. Avser staden att ersätta de privata utförarna för lokalkostnaderna? För det tredje, kommer staden att ge små företag hjälpen att hitta lokaler till rimliga kostnader? Det framkommer inte heller om det ställs krav på separata omklädningsrum för kvinnor och män, vilket skulle innebära att lokalen behöver ha en viss storlek. För det fjärde,

principen om tillgång till omklädningslokal går tvärtemot tjänsteutlåtandets princip nummer nio om att minska hemtjänstens miljöpåverkan. I de fall kravet innebär att hemtjänstpersonalen måste bege sig till en lokal för ombyte vid arbetspassets start och vid arbetspassets slut ökar detta troligtvis personalens nyttjande av bil och därmed koldioxidutsläppen.

Angående den vägledande principen om att krav utformas som syftar till ökad personalkontinuitet (4)

Denna princip har lofvärda ambitioner. Många hemtjänsttagare uppskattar god personalkontinuitet. Behoven hos hemtjänsttagarna ser mycket olika ut. Det är stora skillnader mellan den med begynnande demens och den som enbart får service utförd i hemmet. Det är därför mycket viktigt att denna typ av krav utformas så att det går att leva upp till. Arbetsgivaren måste på ett bra och effektivt sätt kunna parera tillfälliga sjukdomar som magsjukor. Vårdföretagarna vill också understryka vikten av att kravet inte får leda till instegströsklar för nya hemtjänstutförare. Vårdföretagarna menar att utformningen av kravet måste tas fram i dialog med privata utförare för att säkerställa att det blir realiserbart och inte leder till oönskade konsekvenser.

Angående den vägledande principen om att särskilda kontraktsvillkor utformas avseende arbetsrättsliga förhållanden (5):

Vårdföretagarna hade önskat en närmare precisering av vad denna princip syftar till. Alla Vårdföretagarnas medlemmar har kollektivavtal och försäkringar. Medlemmarna följer etiska riktlinjer och redovisar öppet information om kvalitet, personal, ekonomi, ägare och styrelse. Alla som önskar kan hitta relevant information på medlemsföretagets hemsida.

I de fall "arbetsrättsliga förhållanden" avser till exempel sociala krav eller uppföljningar enligt den så kallade vita-jobb modellen avråder vi från detta i enlighet med vårt remissvar på Stockholm stads "Program för upphandling och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet" med Dnr: 170-850/2015. [Se det remissvaret på nytt.](#)

Dialog med de privata utförarna och konkurrensneutralitet är av största vikt när ett nytt förfrågningsunderlag tas fram. Vår uppmaning till staden är att nyttja branschrådet som forum för dialog, men också övriga privata utförares vilja att bidra.

Avslutning

Den största delen av Stockholms stads hemtjänst utförs idag i privat regi och LOV som upphandlingsform har enligt tjänsteutlåtandet tjänat staden väl. Vårdföretagarna menar att det bästa sättet att värna dessa framgångar är att ha en god dialog mellan staden och de privata utförarna och att behandla hemtjänst i egen-regi och hemtjänst i privat regi lika.

Vårdföretagarnas medlemmar önskar långsiktiga spelregler och tydlighet. Vi vill att staden inkluderar privata utförare och branschrådet i arbetet med att ta fram ett nytt förfrågningsunderlag för att få bästa möjliga förutsättningar för rimliga, relevanta och

uppföljningsbara krav i hemtjänsten. Vårdföretagarnas medlemmar bistår gärna i detta viktiga arbete.

Vårdföretagarna har härutöver inga ytterligare synpunkter.

Med vänlig hälsning,
Vårdföretagarna

Håkan Tenelius
Näringspolitisk chef

Sabina Joyau
Näringspolitisk expert,
Äldreomsorg